

Titulació	Tipus	Curs
Història de la ciència: ciència, història i societat	OT	0

Professor/a de contacte

Nom: Monica Balltondre Pla

Correu electrònic: monica.balltondre@uab.cat

Equip docent

Jon Arrizabalaga Valbuena

Andrea Graus Ferrer

Álvaro Girón

Sandra Elena Guevara Flores

Ruben Gomez Soriano

Monica Balltondre Pla

Anna Macaya Andres

(Extern) Álvaro Girón

(Extern) Andrea Graus Ferrer

(Extern) Jon Arrizabalaga

(Extern) Silvia Cora Levy Lazcano

Idiomes dels grups

Podeu consultar aquesta informació al [final](#) del document.

Prerequisits

No hi ha prerequisits

Objectius

El mòdul aborda de manera crítica l'estudi històric dels processos de medicalització i psicologització (materials i simbòlics) ocorreguts en el món occidental, amb especial atenció al període contemporani. A través de l'estudi de les categories de classe, gènere i raça, s'identifiquen els diferents agents, processos socials i mecanismes institucionals que han intervingut en aquests processos com a eix central de la modernitat. Així mateix, es valoren les conseqüències del procés de medicalització i psicologització pel que fa a la legitimació

del control social, la percepció de la salut i la malaltia i l'autopercepció de la dualitat ment-cos. Finalment, a través de l'anàlisi de les relacions de poder / saber subjacents en aquests processos s'assenyalen els factors que van permetre a les ciències biomèdiques convertir-se en una de les àrees de coneixement amb major influència per justificar la jerarquització i desigualtat humanes.

Competències

- Demostrar un coneixement avançat i rigorós de l'evolució de la ciència al llarg de la història.
- Demostrar una cultura històrica sòlida per ubicar amb precisió els grans esdeveniments del passat: autors, teories, experiments, pràctiques, etc. i les etapes d'estabilitat i de transformació.
- Desenvolupar una narrativa històrica original i interdisciplinària, que integri la cultura humanística i la científica.
- Treballar de manera autònoma, resoldre problemes i prendre decisions amb propostes innovadores.
- Treballar en equip, amb capacitat de lideratge i iniciativa, de manera interdisciplinària.

Resultats d'aprenentatge

1. Analitzar el paper de la salut pública en les polítiques dels estats europeus dels segles XVIII i XIX.
2. Analitzar les conseqüències del procés de medicalització i psicologització quant a la legitimació del control social, la percepció de la salut i la malaltia i l'autopercepció.
3. Analitzar les pràctiques psicològiques en diferents moments històrics.
4. Apreciar labast de la tecnologia psicològica en la regulació social.
5. Comparar casos en què el gènere hagi jugat un paper històricament rellevant en la definició de patologies i la producció i aplicació del coneixement científicomèdic en diferents contextos.
6. Comparar visions positives i crítiques sobre psicologia com a projecte científic.
7. Comprendre els determinants polítics, econòmics i socials en el desenvolupament de la salut pública europea.
8. Entendre els biaixos de gènere en la medicina científica occidental i comprendre la manera com la medicina ha contribuït a la configuració (elaboracions i reelaboracions) dels sistemes de relacions de gènere.
9. Explicar el canvi de visió sobre la subjectivitat i la possibilitat d'una ciència de la ment en els segles XIX i XX.
10. Fer una crítica de la tendència a codificar problemes socials en termes patològics.
11. Identificar els canvis i permanències en les formes i els continguts del procés de medicalització i psicologització i el paper que hi han jugat els sistemes de gènere, de classe i racials.
12. Identificar els diferents agents, processos socials i mecanismes institucionals que han intervingut en els processos de medicalització i psicologització.
13. Identificar i problematitzar els processos de medicalització i psicologització (materials i simbòlics) en els seus contextos històrics com un aspecte central de la modernitat.
14. Interpretar el procés de medicalització i psicologització com una part fonamental del procés de civilització, racionalització i disciplinament social de les classes populars.
15. Reconèixer les vies de demarcació i interacció entre ciència psicològica i societat.
16. Relacionar la significació política de les malalties col·lectives entre la classe obrera amb els programes sanitaris intervencionistes de la medicina social.
17. Treballar de manera autònoma, resoldre problemes i prendre decisions amb propostes innovadores.
18. Treballar en equip, amb capacitat de lideratge i iniciativa, de manera interdisciplinària.
19. Valorar el paper de la ciència i la tecnologia en el procés de medicalització.

Continguts

El mòdul s'estructura en cinc blocs que s'impartiran de manera consecutiva

0. Presentació del mòdul i introducció historiogràfica

Bloc 1. Ciència, gènere i medicalització

- I.1. Elements que integren els sistemes de gènere: simbolisme de gènere, estructura de gènere i gènere individual
- I.2. La generització de la ciència i la medicina
- I.3. Les dones com a agents i objectes de (des)medicalització
- I.4. Mitjans de comunicació, gènere i medicalització

Bloc 2. El procés de medicalització. Discursos científics i percepcions socials

- II.1. Introducció. Salut, cultura i medicalització
- II.2. De la malaltia individual a la salut col·lectiva
- II.3. La salut pública, l'ambientalisme hipocràtic i la "Idea Sanitària"
- II.4. La tecnologia i la ciència en la medicina: el laboratori i el procés de medicalització

Bloc 3. Salut mental, gènere i sabers psi

- III.1. De la posseïda a la històrica I
- III.2. De la posseïda a la històrica II
- III.3. Civilitzar l'inconscient: psicoanàlisi i higiene mental
- III.4. Civilitzar l'inconscient: psicoanàlisis i dret
- III.5. Masculinitats i salut mental
- III.6. La cultura de la autoajuda

Bloc 4. El procés de medicalització en la societat occidental (raça i classe)

- IV.1. Les teories evolucionistes i el procés de medicalització
- IV.2. La medicalització del delictes i els seus crítics (degeneracionisme)
- IV.3. Medicina social, classe obrera i revolució
- IV.4. La construcció de la cultura de la salut: l'*Homo hygienicus* i els processos civilitzatoris
- IV. 5. Gènere, raça i medicina colonial

Bloc 5. Sabers psi i l'ésser humà com a objecte de recerca

- V.1. Ciència i pseudociència: les investigacions psíquiques
- V.2. Geni i talent: els nens prodigi
- V.3. Els éssers humans com a objecte de recerca mèdica: els experiments inoculats de ETS a poblacions vulnerables
- V.4. El moviment de pacients en perspectiva històrica: la rebel·lió de les dones amb càncer de mama
- V.5. Ciència i dret penal: experts forenses en casos d'infanticidi durant el primer franquisme

Activitats formatives i Metodologia

Títol	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Tipus: Dirigides			
Sessions teòriques i pràctiques sobre els continguts del mòdul	94	3,76	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 19
Tipus: Supervisades			
Tutories de suport per a la comprensió de la matèria i desenvolupament dels objectius	64	2,56	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 19
Tipus: Autònomes			
Estudi individual, consulta de la bibliografia, preparació dels temes, resolució de problemes i realització de treballs	198	7,92	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19

La metodologia docent combina les sessions presencials (seminaris, classes magistrals, comentari de textos, cinefòrum ...), les lectures de l'estudiantat i la realització i presentació d'un treball de curs. S'utilitzarà la plataforma Campus Virtual de la UAB per a la comunicació i intercanvi entre els participants del mòdul.

Podria ser que alguna sessió del mòdul s'imparteixi en anglès, que és una de les llengües de docència del màster.

Nota: es reservaran 15 minuts d'una classe, dins del calendari establert pel centre/titulació, perquè els alumnes completin les enquestes d'avaluació de l'actuació del professorat i d'avaluació de l'assignatura.

Avaluació

Activitats d'avaluació continuada

Títol	Pes	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Assistència i participació activa en classe i seminaris	20%	0	0	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19
Defensa oral del treball/s	30%	3	0,12	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19
Entrega d'informes/ treballs escrits	50%	16	0,64	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19

La nota final del mòdul és conjunta. D'una banda es té en compte amb un 20% l'assistència continuada i la participació de cada alumne/a a classe en els debats sobre les lectures que es realitzen a l'aula. El 50% de la nota ve donada per la realització d'un treball escrit. El 30% restant resultarà de la defensa oral d'aquest treball.

En aquesta assignatura, no es permet l'ús de tecnologies d'Intel·ligència Artificial (IA) en cap de les seves fases. Qualsevol treball que inclogui fragments generats amb IA serà considerat una falta d'honestedat acadèmica i comporta que l'activitat s'avalui amb un 0 i no es pugui recuperar, o sancions majors en casos de gravetat.

Bibliografia

ARESTI, N. (2001) *Médicos, Donjuanes y Mujeres Modernas: los ideales de feminidad y masculinidad en el primer tercio del siglo XX*. Bilbao, Universidad del País Vasco.

BARONA, Josep Lluís (Ed.) (2023) *Manual de Historia de la Medicina*. Valencia, Editorial Tirant lo Blanch.

BARRAL, Mª José, et al. (1999) *Interacciones ciencia y género. Discursos y prácticas científicas de mujeres*, Barcelona, Icaria.

BARRÁN, J. P. et al. (1993) *La medicalización de la sociedad*. Montevideo, Ed. Nordan-Comunidad-Inst. Goethe de Montevideo.

BYNUM, C. W. (1995). Why All the Fuss about the Body? A Medievalist's Perspective, *Critical Inquiry*, 22, 1-33.

CAMPOS, R.; MARTÍNEZ PÉREZ, J. & HUERTAS, R. (2000). *Los ilegales de la naturaleza. Medicina y degeneracionismo en la España de la Restauración (1876-1923)*. Madrid: CSIC.

CARSON, J. (2007). *The measure of merit*. Princeton University Press.

CUNNINGHAM, A.; ANDREWS, B. (Eds.) (1997) *Western Medicine as Contested Knowledge*. Manchester, Manchester University Press.

DYCK, E. & STEWART, L. (eds.), (2016), *The uses of humans in experiment: perspectives from the 17th to the 20th century*. Leiden, Brill Rodopi.

ELIAS, N. (1987) *El proceso de la civilización. Investigaciones sociogenéticas y psicogenéticas*, México-Madrid-Buenos Aires, Fondo de Cultura Económica

FRIEDEN, T. & COLLINS, F. (2010). Intentional infection of vulnerable populations in 1946-1948, American Medical Association.

HARAWAY, D. J. (1995) *Ciencia, ciborgs y mujeres: la reinención de la naturaleza*, Madrid, Cátedra.

HARDING, S. (1995) *Ciencia y feminismo*, Madrid, Ediciones Morata.

HATFIELD, G. (1995): Remaking the Science of the Mind. *Inventing Human Science*. Hg. von C. Fox, R. Porter & R. Wokler. Berkeley, 184-231.

HUERTAS, R.; CAMPOS, R. (1992) (eds.) *Medicina social y clase obrera en España*. 2 vols., Madrid, Fundación de Investigaciones Marxistas.

HUERTAS, R. (1998). *Clasificar y educar. Historia natural y social de la deficiencia mental*. Madrid: CSIC.

JACKSON, S. W. (1999). *Care of the psyche: a history of psychological healing*. London: Yale University Press.

JONES, J. (1993). The Tuskegee syphilis experiment. A Moral Astigmatism. En: S. Harding (Ed.) *The "racial" economy of science: Toward a democratic future* (pp. 276-286). Bloomington-Indianapolis: Indiana University Press.

KELLER, E. F. (1991) *Reflexiones sobre género y ciencia*, Valencia, Edicions Alfons el magnànim.

LABISCH, A. (1992) *Homo Hygienicus. Gesundheit und Medizin in der Neuzeit*. Frankfurt., Campus Verlag.

MIGNOLO, W. (2003) *Historias locales, diseños globales: colonialidad, conocimientos subalternos y pensamiento fronterizo*. Madrid, Akal.

MÜLBERGER, A. et al. (2016). La mente 'anormal' como amenaza social: La psicología del jurista E. Cuello Calón, *Revista de Historia de la Psicología*, 37 (2): 2-12.

PORTER, D. (1999) *Health, Civilization, and the State. A History of Public Health from Ancient to Modern Times*. London, Routledge.

RICHARDS, R. (1987). *Darwin and the emergence of evolutionary theories of mind and behavior*. Chicago: University of Chicago Press.

RODRÍGUEZ OCAÑA, E. (1992) *Por la Salud de las Naciones. Higiene, Microbiología y Medicina Social*. Madrid, Editorial Akal.

RODRÍGUEZ OCAÑA, E. (2005) *Salud pública en España. Ciencia, profesión y política, siglos XVIII-XX*. Granada, Editorial Universidad de Granada.

SÁNCHEZ VILLA, M. C. (2017) *Entre materia y espíritu. Modernidad y enfermedad social en la España Liberal (1833-1923)*. Madrid, CSIC.

SCHIEBINGER, L. (2004) *¿Tiene sexo la mente? Las mujeres en los orígenes de la ciencia moderna*, Madrid, Cátedra. Smith, R. (1997). *The Norton History of the Human Sciences*. New York: Norton

SHOWALTER, E. (1987) *The Female Malady: Women, Madness and English Culture, 1830-1980*. New York, Penguin.

STUCHTEY, B. (Ed.) (2005) *Science across the European Empires, 1800-1950*. Oxford, Oxford University Press.

Programari

No cal programari específic

Grups i idiomes de l'assignatura

La informació proporcionada és provisional fins al 30 de novembre de 2025. A partir d'aquesta data, podreu consultar l'idioma de cada grup a través daquest [enllaç](#). Per accedir a la informació, caldrà introduir el CODI de l'assignatura

Nom	Grup	Idioma	Semestre	Torn
(TEm) Teoria (màster)	1	Català/Espanyol	segon quadrimestre	tarda